

Majd megkeserülöd te ezt, az isten nem ver bottal. Még hallgatni is szörnyű volt. Miért csinálod, fiam? Kell ez neked?

– Hát már maga is kezdi! Az isten verje meg ezt a kurva világot, az embernek sehol nincs nyugta!

– Én csak jót akarok. Ne kiabálj velem, fiam.

– Ne haragudjon, édesanyám! Nem akarom én magát bántani, de nagyon rossz napom volt. Mindenki csak engem hibáztat, nem akarják megérteni, hogy ez parancs. Ha én nem csinálom, csinálja más. Lehet, hogy nálam sokkal rosszabb, aki tényleg nem néz sem istent, sem embert. Keresztapámnak elmondtam, hogy miről van szó, miért kérek tőle is. Tudom, hogy újig van elegendő lisztjük, annyi kukoricát is hagytam, hogy a süldők kihúzzák vele aratásig. Azt is tudom, hogy van neki dugott is, tavaly hordáskor két zsáknyi búzát kivert a kérékből. Persze ezt nem mondtam neki. Nem szólt semmit, nem tiltakozott, csak hümmögött. Mentem volna olyanhoz, akinek tényleg nincs, akinek jó, ha elég lesz újig? Így sem tudom összeszedni az előírtat, pedig még a saját egy zsák rozsunkat is elvittem.

– Észrevettem, de én már nem szólok semmit. Lisztünk talán elég lesz, de az a két nyomorult süldő nem tudom, mit eszik.

– Majd beosztjuk azt a kis kukoricát, és érik az eper is. Az epret nagyon szeretik a disznók, fel is javulnak rajta. Gondoltam én erre. De éhes vagyok, nem is ebédelttem. Van valami vacsora?

– Hozom, fiam – és pillanatok alatt Józsi előtt volt a tányér, a fazék és a ruhába göngyölt kenyér.

– Krumplifőzelék. Mindig csak krumpli. Krumplileves, krumpliszta, krumplifőzelék, hajába főtt krumpli. A sült krumpli már ünnepi étel, mert arra legalább olaj kerül – dühögött Józsi.

– Szívesen főznék mást is, de ha nincs.

– Hát vegyen! Hazaadom a fizetésem, vagy nem!?

– Nem az a baj, jó gyerek vagy te, de nincs a boltban sem. Kaprosi hentes bezárt, nem volt mit vágnia és nem tudta fizetni az adót. De hát ezeket tudod. Néha feketén lehetne húst szerezni, de nekem nem adnak, letagadják, hogy vágta, mert félnek tőled, hogy feljelentetted őket.

– Tőlem mindenki fél. Olyan szörnyű alak vagyok én? Pedig még nem jelentettem fel senkit. Érted, anyu, senkit! Elégedetlen velem a főnökség, a falu, mindenki! Hát mi az úristent csináljak? – és sírva borult az asztalra.

– Mellé lépett az anyja, megsimogatta a fejét. –Szörnyű világ ez, fiam. Tudom, hogy neked sem könnyű, de ne sírj, vagy ha úgy jobb, sírd csak ki magad. Holnap levágok egy tyúkot, megpróbálok olyat, amelyik nem tojik. De most egyél. Enni kell, kisfiam.

Szíki Károly

A kulturális színfoltszaggató

Késett, de nem lekésett sorok Bakacsi Ernőről

*Az úton, ha jó felé járunk, lehetséges, hogy találkozunk
és ez meg tudja nyitni a szívünket egymás felé.*

Legye lehetőségünk a találkozásra!

Próbáljuk meg!

Túléretten túlírottan! – talán ez a két szó az, ami legközelebb visz az ő megértéséhez. Mert túlérett volt már, mikor írni kezdett, és minden művével kapcsolatosan az az érzés támad az olyan emberben, aki valóban elolvassa a könyveit, mert tudjuk, vannak azok az „olvasók”, akik elmennek a bemutatókra, megveszik a könyvet, kivárik sorukat, s aztán fényes szavakkal dedikáltatják a művet, majd leteszik otthon arra a polcra, ahol már hasonló stílusban, kis-stílusban beálltak a nagy sorba, és odakerült mind: ama majdan elolvasandók tetejére. Ők a 86 %. A maradék 14-ből 10 nekifeszül, átfutja és mint befejezett tevékenységnek titulált valami végén felsóhajt, elégedetten közli magával, na ezt is letudtuk, s legközelebb már eszébe sem jut, hogy visszacsatoljon valamit az írónak. A maradék 4 százalék tisztességgel alámerül, nem gyorsolvasással falja fel, hanem elmélyülten, nem csak közelíti, de be is teljesíti szándékát. A 4 százalékból 0,5 százalék elmondja véleményét vagy éppen recenziót ír. Ebben is vannak a „megúszók”, akik gyorsan letudják, rutin-rutén mondatokat fogalmaznak másfél oldalban és kész! A maradék 0,5% az, akivel őszintén (mint ő szintén) számolhat az író-költő. Ennyi maradt a fán, a többi éretlenül pottyán alá.

Ezek a könyvbemutatók hozadékai. Aki nem hiszi, járjon utána! E sorok írója ismer olyan színészeket, akik döntő többségben egy darab bemutatójáig se jutnak el oda, hogy a művet amelyben szerepelnek, egyszer kezükbe vennék és elolvassák. Hol vagyunk attól, hogy még hozzá is olvassanak?

Egy recenzió is akkor ér valamit, ha több van benne, mint hasonulás, sőt teljes hasonulás az íróval, és ha vita kerekedik egy-egy leírással kapcsolatosan. Ez már szellemi műhely, amiért írni érdemes.

Nem tudni, Bakacsi Ernő elgondolkodott-e már a fentiekben, de tény: ő ír, terméke-nyen, és a 19 megjelent kötetéből sok esetben kiemelkedő termést szakhathatunk le a fájáról. Amikor sokadik könyve kerül az asztalunkra, akkor végre kitér valami előttünk abból, ami első olvasatra nem is nedveztet meg az embert: ebben a beszűkült-szűkölő korban, itt, a por-ban, egy rosszul interpretált

korra ébred a megdöbben olvasó! Először is felismeri, hogy rosszul vezették elő (ezért elő kellene vezetni őket!) tanárok, rendezők, lökött direktorok a kor kezdeti és végső részét is. Amit, és ahogyan tanultunk, vigyáz állásba (kerüljön bármibe, akár az állásba) lehet rakni, de ebből nem világlik ki a mélyréteg. A mélységi összefüggések pláne hogy nem! Bakacsi Ernő ezeket a sötét folt-kollekciókat fordítja ki, hogy meglássuk, alatta (a tata, meg minden) meztelen, mit a történetírás összehozott eddig, mondjuk Eger környékéről!

Keressük Bakacsi titkát. Lejegyzett? Feljegyzett? Honnan ez a hatalmas történet-ismeret, stilizált-analizált világrendre vagy saját kis börtönökbe belesve? A lekésett és befe-dett 20. századi történelemre, legújabb napjaink problematikájára fókuszálva honnan ez az ember- és valóságismeret? Ez az irdatlan élményanyag hogyan maradt meg? Leckekönyvön? Kismagnón? Orsós 2 sávoston? Mert olyan testközeliségből szállítja anyagait, hogy esetenként még az 50 filléres fagyalt nyalogatásában is érzékeinkkel vagyunk jelen, mert annyira frissen szállítja a bőséges alkotókedvvel megszentelt író a témákat. Másszor a tehének forró léleg-zete, trágyájának gőzölgő szaga, állapota, majd valahol a diktátor meghosszabbított kezéből kortyolgató vállalati tisztviselő alkoholos lehelete csap meg. A bikacsók lecsapó, csattanó csasztuskája nyomán a kibuggyanó vért is annyira húsba vágóan érzékenyen festi a lapjait, hogy beledől az ember a szorongásba, a gyomorszorulásba. Az *Isten, segíts!*-elbicsakló könyörgést már magunk préseljük ki kivert fogú azonosulásban.

Mi a titka Bakacsinak? Sokan kérdezték ezt már az irodalom körletében közlekedők, de mindenki szemérmesen eltolja a választ. Van, aki írt, van, aki sírt, hogy nem akar több recenziót írni, s ebben a kakofóniában besöpörtünk sikeres, félsikerű, félsütetű értékeket az értékmegőrzőbe, de a felemelkedés csak nem indult el a Bakacsi művek vonatkozásában.

Látom őt a Lajosvárosban (nem Lajosmizsén!), temető közelben Egerben, mint-ha a halottak szellemét vallatná, úgy töpreng a járdán. Kis pocakját előre dugja, mint pajzsot a szellemek ellen, félmosolya elterül szakállas arcán és csak néz, belelévődik tekintete a földbe. Úgy tűnik, most is keres valamit, valakit, talán régi kor besúgóját, karhatalmistákat, akik a bokájukat sem ütötték meg egy fél ország lemészárlásáért. Molnár János rendőrkapitány idejéből való eseményeket faggat, mely kor aprócska részletében ő maga is ott játszott szerepét párkönyves alkoholisták, félistenek és félütdöttek között.

Kutatom a nagy elbeszélő titkát. Ki ez az ember, aki az atmoszféra teremtés ritka nagy mesterei közül való. Tanulta? Elleste? Vagy benne van valami, ott legbelül valami csap, amit a témák ha kinyitnak, gőzöl ki belőle a huszadik, most már 21. század gőze, gőgje, gagyogása és gigantikus romlottsága, másik oldalon a megaláztottak, kihasználta, sárba döngöltek, meg-nyomorítottak, kifosztottak

vérfagyasztó történetei. És mindezek felett egy hatalmas szeretet-felhő lengedez, beborít mindent, csak a kérdések maradnak: miért történhetett meg ez és az?

Egy kisváros kibicsaklott hírnöke lett. Egy pincekulcs-szorongató település szolgája, amit sem ő nem érdemel meg, de legfőképp a város nem. Szederjessé válik az ember bőre, ha belegondol, mennyire utálja itt a Média az irodalmat (leg-erősebben a televízióknak mondott kis stúdió!) és mennyire rühes kiütés vesz erőt a képviselők jó részén, ha bele kellene nézni egy-egy estbe, no nem a koccintósba, hanem a korvallahatósba! Szűk katrincakeret ez, mert ez is Eger, hol költő, író neked itt nincs kincs, csak nincs-kilincs. Kliensek vagyunk egy elme-gyógyintézet udvarán, ahol az anti-irodalmárok szólítanak be egy kezelésre. Örület! És megkérdezi az irodalmár az ápolót a túlélés esélyeiről, de ez is megalázó, hogy kalászos eljárásokat kell szóra bírni!

Bakacsi a gyökérig hatol írásaiban, persze, hogy a lebetegedett konzílium nem kér belőle. A legkisebb részleteket olyan nüanszokban ragadja meg, hogy az tanítani való. A gerinc valóban a lényeg, de ő azzal nem bíbelődik, mert az már az első betű leütése pillanatában megmozdul.

A gerinc a lényeg, amit sokan nem akarnak megérteni, mert arról még nem hallottak. Kaucsuk- mosollyal sikkannak át felette, pedig ha gerinc nincs, akkor irodalmi alkotás sincs, csak széthulló törek-törekvés, amiből van elég a színpad közelében és a manézsbán is. A szocialista falu építésébe, a téészesítés mocsarába példának okáért úgy viszi be az olvasót, hogy azt csak a legnagyobbak tudták, s itt említhetjük Illyés Gyula nevét úgy, hogy nem fordítjuk el tekintetünket Szabó Dezsőről vagy Németh Lászlóról sem.

Legújabb kötetében (*A hombár rejtélye*, Hungarvox Kiadó, 2018) a múltba vájó és a legújabb eseményeket dolgozza fel novella formában. Ebből e sorok írója szívesen kihagyná napjaink divatos kormány-koktélját népszerűsítő írásait (*Az álom*, 205.o., *A hombár rejtélye* 137.o., *A tizedes dilemmája*, 168.o.). De hát ha az író úgy gondolja, hogy nélküle megáll a politika órája, ezért szolgálatkész, akkor legyen! Mégis e kötet legértékesebb részei nem ezek, hanem azok a fantasztikus mélylélektani novellák, amelyekben mi is ott vagyunk, megforgat bennünket Bakacsi: amikor a halálra kiszemeltek, rákban szenvedők lélektanából ír makacs józansággal megrázó darabokat (*Járókeret*, 16.o., *Leltár*, 58.o.); amikor finom lélekkel a gyer-meklélektan apró molekuláiból szerkeszt novellát (*Pirike*, 20.o.), vagy az öreg alkoholistával mondat mélylélektani monológot (*A becsület ára* 27.o.), amikor mikrorealista szemlélettel mutatja be az Elátkozott utcasort (*Az elátkozott ház* 33.o.), s ezekkel átítatva már az olvasó is úgy érzi, hogy olyan, mintha az ország szociológiai térképén haknizná végig az életét, mert mindenkiben él egy ilyen lakrész. A dilemmák közül nem csak pártatlansága, de kidolgozott-sága jogán is az élre kívánczik a rendszerváltozás következtében kirobbanó és lecsapódó (eddig

még nem olvasott) dilemma lélekről és egzisztenciális bukásokról, barátságok korrodá-lásáról (*Rejtélyes lélek*, 151.o.). Szép emberi történetei (*Pöttömke*, 118.o.), Misa tervei és tragédiája a nyulakkal (195.o.), Egy lumpen vívódásai a szerkesztőségben (A tiltott gát lakója 67.o.), de rendkívül előmutatók a Radicskov-stílushoz közelálló, majdnem abszurd novellái (Pityuka 29.o., Hősök vagy áldozatok?). Megélnéző az ünnep szentségét megőrző írása (Húsvét 175.o.).

Bakacsi, ahol tud, üt az '56-os szabadságharc véreskezű hóhérjain (nagyon helyesen!), így olvasható ítélete az *Elátkozott ház*-ban (33.oldalon), és az *Ica*-ban (209), mert ha már más-hol nem, legalább itt égjen alattuk a purgatórium kénköves lángja! A végén pedig külön köszönetet mond e sorok írója *A Tejút*-ért, ahol az anyakép megerősödik elhalkultában is. Köszönet, köszönet, köszönet!

Bakacsi egy új író típus, de mondhatjuk így is: új típusú író, aki az előttünk bekormozódott ablakokról lefújja a szemcséket. Kinyílik egy kor, mely a múlt volt egykor. A ma *elcelebesedett* világa, benne irodalma, új és meghökkentő témák után nyargalás, miközben háttér irodalmunk sincs a lefüggönyözött múlt egészéről. Ott, ahol élni kényszerültünk egy-kor. Egy kor volt az, sötét, végelethetatlannak tűnő, amit leleplezni nem akar csak néhány „szélütött”, csavargó, leírt senki Jenki. Közéjük tartozik Bakacsi is, aki visszavonul Parádra, hogy elmélyült munkában a heroikus küzdelmét győzelemre vigye.

Talán félelem fogja el a hatalmasokat, ezért nincs felgyújtva reflektor, ha Bakacsi be-jelentkezik? Félnék, mert mi történne akkor, ha valaki Eger és környéke valós rendszer-váltását írná meg? Az lenne az igazi siker és győzelem! Bakacsi olyasmint tett, amit talán senki ebben a városban: töredékeiből egységbe szerkeszti a Hitler-szalonnásított múltunkat. Ez egyszerű belső emigrálás a jelen mézes kenyere, mákostészta-karneválja idején. Belső szabotázs! Mert olyanok érezhetik kényelmetlenül magukat, akik még élnek. De fel kell világosítani a világot, hogy az unokák is lelki krízist élnek majd elődeik bűncselekménye miatt. És így lesz ez napjaink csibészének leszármazottaival is! (Ezt én, e sorok írója bizo-nyíthatom, mert dédnagyapám felakasztása fölött ma sem békéltem meg. De így van ez a bűnösökkel is, mert a lelkiismeret felébredése az egyetlen remény, ami génekből génekbe bujdoskol!)

Bakacsi helyenként vázlatosan ír, helyenként meg túlír apró részleteket is, de mi kik vagyunk az ő térképén? Egyszerű utasok, a mester mégis csak ő! Számkivetettségünk reflex-torfényében belénk ég a felelősségünk, ami önmagunk önvédelme és a Bakacsi-félék védel-mében éget. Felismertük, de bátorítjuk-e, eltántoríthatatlan hitet öntünk-e bele, hogy érdemes a 80. hajnalán is, amíg orra nem buksz üres bukszáddal Ernő! Mert kulturális színfoltszagató vagy és a rossz foltok helyére igaz dolgokat írsz. Minap kezembe nyomta legújabb kötetét, mondván, annyi emberről írtam már, kedvezek neki is egy kicsit!

De kedves Ernő! Ki vagyok én, hogy írjak? Nem tudom, mit gondolsz, régen akarok már veled foglalkozni. Pontosabban régen foglalkozom, mert vallomásba öntöttem, hogy könyved sokkolt és egy fontos elhatározássá érlelt bennem valamit: írjam meg szülőfalum történelmét, írjak történeteket. Versben akarom ezt megtenni, ha már úgy forgott bennem az általad olvasott könyv, hogy megakadtam e gondolatnál.

Elhangzott, kissé megkésve: Testvérem lásd, van kit szeretünk, kit otthonunkba foga-dunk, de mire kiörvendjük magunkat, megint pár évgyűrűvel vastagszik a fa, és kerül mesz-szebbre a teljes megoldás. Megint leszüreteltük a diót, lemetszettük a szőlőt, orvosaink felírták az újabb vérnyomáscsökkentőt és ülünk a tornácon nyugat felé fordított fejjel. Mennyi kérdés naponta, mennyi ránc keletkezik havonta, hogy a nagy keresésben elgurulni látszik valami. Lassan, de biztosan gurul és hajt hatalma alá egy máig is idegen hatalom. Ennek a gurulásnak egy fékje Bakacsi Ernő. Bőjte Csaba atya azt mondta most Advent előtt: *Élhetnének békés testvéri szeretetben, tudhatnánk, hogy a részgazságoknál fontosabb az élet.* Élhetnének, igen, de ehhez össze kellene rakni az asztalt, székeket esztergálni és valamit meg kellene beszélni, ha lennének, aki leülnének ehhez az asztalhoz!

Bakacsi kis léptékekben, de nagyon energikus sorokban esztergál, hogy a beszéd székeit megteremtse. Mert valóban így van: *A gonosz kacag. Ugyanazzal a süket dumával jön, ígér minden kőből kenyeret, fogyassz, habzsolj!* Ez az állami ámtás alapjátzmája, s bizony sok felelős figura leborult az altató ékelők előtt, az ígéretek hálójában vergődve ők is csak ígérgetnek, a nép meg megy új rabszolgának Nyugatra (Lásd a novellafüzér egyes részleteit!).

Kis stílusú hatalmasok vannak felettünk és uralkodnak. Talán mindörökké és akkor Ámen? Adjon Isten Ernő Neked erőt a további munkához, hogy a térképen még fekete folttal megjelölt témákat is megírjad!